

Projekt zagovaranja uključivanja Roma ~ Roma Inclusion Advocacy Project

PROVOĐENJE NACIONALNE STRATEGIJE ZA UKLJUČIVANJE ROMA 2013.-2020. U 2014. GODINI

REZULTATI ALTERNATIVNOG PRAĆENJA

Srpanj 2015.

Ulaganje u budućnost Posredničko tijelo razine 2 Posredničko tijelo razine 1

Europska unija

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

Udio u sufinanciranju projekta osigurao je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH

Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva

Štrigina 1a, 10000 Zagreb, Hrvatska
tel: +385 (0)1 23 99 100,
fax: +385 (0)1 23 99 111
zaklada.civilnodrustvo.hr

Ured za udruge
Odjel za provedbu programa
EU i međunarodnu suradnju

Radnička cesta 80/V
10000 Zagreb, Hrvatska
tel: +385 (0)1 45 99 814
e-mail: ana.ugrina@uzuvrh.hr
<http://www.uzuvrh.hr>

Nositelj projekta:

Centar za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć – Vukovar
Fra. Antuna Tomaševića 32
32000 Vukovar, Hrvatska
Tel: +385 (0)32 413 317 ; 413 319
Fax: +385 (0)32 413 317
E-mail: centar-za-mir@vk.t-com.hr
www.center4peace.org

Partneri:

Institut saveza za tranzicijska istraživanja i nacionalnu edukaciju
Šetalište Bačvice 10, 21000 Split, Hrvatska
Tel./fax: +385 (0)21 321 421, 488 945, 488 936
E-mail: stina@zamor.net & stina@st.htnet.hr
www.stina.hr

Udruga romskog prijateljstva "LUNA"
Kralja Zvonimira 66
31300 Beli Manastir, Hrvatska
Tel./fax: +385 (0)31 700 173
Mob: + 385 98 95 75 010
E-mail: urp_luna@yahoo.com

Europska unija

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Ministarstvo
Radu, mirovinske
obitelji i
socijalne zaštite

FONDOVI

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava i
prava nacionalnih manjina

Ured za ljudska prava i
prava nacionalnih manjina

INSTITUT
STINE

Udruga romskog prijateljstva
LUNA

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda. Udio u sufinanciranju projekta osigurao je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.

Dokument je izrađen u okviru Projekta „Projekt zagovaranja uključivanja Roma“ („Roma Inclusion Advocacy Project“), kojeg je u razdoblju od veljače 2014. do kolovoza 2015. godine, proveo Centar za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć – Vukovar, u partnerstvu s Institutom saveza za tranzicijska istraživanja i nacionalnu edukaciju (Institut STINE) iz Splita i Udrugom romskog prijateljstva „LUNA“ iz Belog Manastira. Geografsko područje obuhvaćeno projektom uključuje Osječko-baranjsku, Brodsko-posavsku, Sisačko-moslavačku, Koprivničko-križevačku i Međimursku županiju. U provedbi aktivnosti praćenja i izrade županijskih alternativnih izvješća sudjelovali su:

Čedo Todorović
Romski centar za promicanje i zaštitu ljudskih prava
Mrsunjska 47, 35000 Slavonski Brod
Mobitel: +385 (0)99 530 12 05
E-mail: cedo.todorovic@gmail.com

Franjo Horvat
Udruga Roma Korak po korak
Trg Eugena Kumičića 11, 48000 Koprivnica
Telefon: +385 (0)48 641 147
E-mail: fhkorakpokorak4@gmail.com

Bojan Balog
Udruga za boljitak Roma Međimurja
Cvjetna 37, 40324 Goričan
Tel: +385 (0)98 504 559; +385 (0)40 601 605
E-mail: bojanbalog@net.ht

Duško Kostić
Udruga romskog prijateljstva LUNA
Kralja Zvonimira 66, 31300 Beli Manastir
Tel: +385 (0)95 528 57 53
Fax: +385 (0)31 700 173
E-mail: urp_luna@yahoo.com

Stanoje Nikolić
Romski kulturni centar
Capraške poljane 17, 44000 Sisak
Tel: +385 (0)98 714 054
Tel/fax: +385 (0)44 718 777
E-mail: rkcsisak@gmail.com

Dokument je sastavila:
Milena Babić, voditeljica projekta
Centar za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć Vukovar
Fra Antuna Tomaševića 32, 32000 Vukovar
Tel: +385 (0)32 413 319, Tel/fax: +385 (0)32 413 317
E-mail: centar-za-mir@vk.t-com.hr

Projekt je sufinancirala je Europska unija iz Europskog socijalnog fonda kroz program darovnice Podrška programima organizacija civilnoga društva u području zagovaranja i motivacije za društveno isključene skupine. Udio u sufinanciranju projekta osigurao je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.

Sadržaj ovog materijala isključiva je odgovornost autora tekstova i ne može se ni pod kojim okolnostima smatrati da odražava stav Europske unije.

Europska unija

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društvaVLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udrugeRAZVOJ
LJUDSKOG
POTENCIJALA

FONDOVI

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava i
prava nacionalnih manjinaINSTITUT
STINEINSTITUT
STINEUdruga romskog prijatelja
LUNA

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda. Udio u sufinanciranju projekta osigurao je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.

Uvod

Ovaj tematski zagovarački dokument ključni je proizvod Projekta zagovaranja uključivanja Roma. Nakon provedbe niza aktivnosti usmjerenih na jačanje kapaciteta romskih organizacija civilnog društva (OCD) i predstavnika romske zajednice za aktivno sudjelovanje u procesima praćenja i zagovaranja socijalnog uključivanja Roma, dokument je nastao kao rezultat alternativnog praćenja provedbe mjera za uključivanje Roma na području Brodsko-posavske, Koprivničko-križevačke, Međimurske, Osječko-Baranjske i Sisačko-moslavačke županije. Izrađen je na temelju Izvještaja o provedbi alternativnog praćenja provođenja nacionalne strategije za uključivanje Roma u Republici Hrvatskoj od 2013. do 2020. za 2014. godinu za područja županija obuhvaćenih projektom. U njemu se nastoji dati kratak pregled provedbe mjera za integraciju Roma u četiri prioritetna područja u razdoblju od 2012.–2014. godine – obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvenoj zaštiti i stanovanju te u području suzbijanja diskriminacije. Svrha dokumenta je dati preporuke za učinkovitiju provedbu mjera za uključivanje i poboljšanje položaja Roma te doprinijeti kvalitetnijem praćenju provedbe mjera za uključivanje Roma u Republici Hrvatskoj, a namijenjen je svim dionicima zainteresiranim za poboljšanje socioekonomskog položaja Roma i/ili uključenim u provedbu mjera za integraciju Roma.

Sažetak rezultata alternativnog praćenja

Obrazovanje

Predškolsko obrazovanje

Jedan od ciljeva Nacionalne strategije za uključivanje Roma (NSUR) 2013.-2020. je podići razinu uključenosti romske djece i kvalitetu predškolskog odgoja. Prema informacijama i podacima prikupljenim na području pet županija, vidljivo je da su mjere koje su nadležna tijela provela tijekom posljednje tri godine (2012.-2014.) u nekima od njih pridonijele poboljšanju uključivanja romske djece u predškolski odgoj. Postoje neujednačenosti u provođenju tih mjera između, ali i unutar samih županija. U Međimurskoj županiji mjere za uključivanje djece u predškolski odgoj provode se relativno ujednačeno, uz sudjelovanje romskih pomagača te su dodatno pojačane različitim projektima usmjerenim na povećanje sudjelovanja romske djece u predškolskom odgoju i obrazovanja uz uključivanje roditelja. U Sisačko-moslavačkoj županiji predškolski odgoj romske djece nakon gotovo desetljeća neprovođenja pokrenut je u školskoj godini

2013./14. uz sudjelovanje romskih pomagača. U Brodsko-posavskoj županiji romska djeca nisu uključena u predškolski odgoj i obrazovanje zbog toga što prijevoz do predškolske ustanove nije omogućen od strane jedinice lokalne samouprave. Ovo navodi na zaključak da se aktivnosti usmjerene na uključivanje romske djece u predškolski odgoj ili predškolu u većoj mjeri provode tamo gdje jedinice lokalne samouprave pružaju potporu, dok u mjestima gdje potpora izostaje, uglavnom izostaje i predškolski odgoj romske djece. Važno je napomenuti da izostanak predškolskog odgoja i obrazovanja znatno otežava kasnije uključivanje romske djece u sustav osnovnoškolskog obrazovanja i njihovo uspješno završavanje osnovne škole, što je vidljivo iz alternativnog izvješća za Sisačko-moslavačku županiju u kojoj je predškolski odgoj nakon dužeg vremenskog razdoblja ponovno pokrenut.¹

Osnovnoškolsko obrazovanje

Prikazi obuhvata romske djece osnovnoškolskim obrazovanjem u alternativnim izvješćima pet županija nisu ujednačeni. Romski suradnici nisu uspjeli od nadležnih institucija dobiti sustavne podatke o obuhvatu i završnosti osnovnoškolskog obrazovanja za djecu pripadnike romske nacionalne manjine. Očigledno je postojanje razlika u opsegu i metodologiji predstavljanja i sustavnosti prikupljanja relevantnih podataka vezanih uz obrazovanje, a dobivene podatke relativno je teško uspoređivati tijekom vremena. Stoga usporedbu podataka za period od 2012.-2014. godine nije bilo moguće napraviti niti u pojedinačnim, niti u skupnom izvješću o alternativnom praćenju.

Alternativna izvješća prikazuju kontinuirani porast broja romske djece upisane u sustav osnovnoškolskog obrazovanja, ali i postojanje problema završnosti osnovnoškolskog obrazovanja. Veliki broj romske djece napušta školu u dobi od 15 godina starosti, bez da su završili cijeli ciklus osmogodišnjeg obrazovanja. Segregirani razredni odjeli još uvijek postoje, posebice u županijama u kojima živi veći broj Roma. Alternativna izvješća za Međimursku i Koprivničko-križevačku županiju pokazuju da se radi o školama koje se nalaze u blizini romskih naselja te ih pohađa veći broj romske djece. U izvješćima se napominje da se za problem segregiranih razrednih odjeljenja u tim županijama traže odgovarajuća rješenja. U Sisačko-moslavačkoj i Osječko-baranjskoj županiji romska djeca

¹ Izvještaj o provedbi alternativnog praćenja provođenja Nacionalne strategije za uključivanje Roma u Republici Hrvatskoj od 2013. do 2020. za 2014. godinu, Sisačko-moslavačka županija, str. 78., 2015.

Europska unija

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društvaVLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udrugeNACIONALNI
INSTITUT
ZA RAZVOJ
ROMSKIH
OPĆINSTAVA

FONDOVI

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava i
prava nacionalnih manjinaINSTITUT
ZA RAZVOJ
ROMSKIH
OPĆINSTAVAINSTITUT
ZA RAZVOJ
ROMSKIH
OPĆINSTAVAUdruga romskog prijateljstva
LUNA

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda. Udio u sufinanciranju projekta osigurao je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.

nastavu pohađaju u integriranim odjelima. U Sisačko-moslavačkoj županiji u 2013. godini na razini Grada Kutine donesena je odluka da se romska djeca upisuju u sve osnovne škole na području grada, kako bi se spriječilo formiranje segregiranih razrednih odjela kakvi su postojali u školskim godinama 2011./12. i 2012./13.

Uočene su razlike među županijama u provođenju poticajnih mjera za uključivanje i završnost osnovne škole. Međimurska županija osigurala je prijevoz romske djece do predškolskih i osnovnoškolskih ustanova, besplatne udžbenike za romsku djecu, a nekoliko škola provodi programe produženog boravka što u drugim županijama nije slučaj. U svim županijama romski su pomagači uključeni u rad s romskom djecom u osnovnim školama, ali se radi o malom broju pomagača – u izvješćima za Koprivničko-križevačku, Brodsko-posavsku i Sisačko-moslavačku županiju spominje se angažman jednog romskog pomagača.

Srednjoškolsko obrazovanje

Podaci o obuhvatu romske djece i završnosti srednjoškolskog obrazovanja nisu pribavljeni u svim županijama. U alternativnim izvješćima javljaju se razlike u opsegu i metodologiji predstavljanja i sustavnosti prikupljanja relevantnih podataka vezanih uz obrazovanje, što onemogućava praćenje tijekom vremena. Sva županijska alternativna izvješća pokazuju lagani trend porasta broja romske djece koja se uključuju u srednjoškolsko obrazovanje. Međutim, i dalje se radi o vrlo malom broju romske djece koja se najčešće upisuju u trogodišnje strukovne programe.

Visokoškolsko obrazovanje

Obuhvat pripadnika/ca romske nacionalne manjine visokoškolskim obrazovanjem izrazito je mali. U nekima od ciljanih županija, poput Sisačko-moslavačke, niti jedna osoba nije obuhvaćena sustavom visokoškolskog obrazovanja, dok informacije o drugim županijama govore o 1-2 osobe upisane u neke od studijskih programa.

Obrazovanje i osposobljavanje odraslih

Alternativna izvješća za ciljane županije pružaju informacije o obuhvatu odraslih pripadnika/ca romske nacionalne manjine programima opismenjavanja, obrazovanja i osposobljavanja. Podaci o obrazovanju odraslih prikupljeni od strane romskih suradnika nisu ujednačeni i prikazani na način koji bi omogućio kvalitetno praćenje trendova rasta ili smanjivanja obuhvata te usporedbu među županijama. Prema prikazanim podacima, najveći broj osoba (626) bio je uključen u programe stjecanja osnovnoškolskog

obrazovanja, što je osnovni preduvjet za uključivanje u programe zapošljavanja. Manji dio (73) uključio se u programe za stjecanje zanimanja, dok je srednju školu završila samo 1 osoba. Obrazovni programi provodili su se u suradnji s pučkim otvorenim učilištima. Alternativna izvješća pokazuju da su u nekim županijama, primjerice Sisačko-moslavačkoj i Osječko-baranjskoj, zabilježeni problemi neredovitog i nepravovremenog uplaćivanja sredstava namijenjenih za školarine i stipendiranje odraslih osoba romske nacionalnosti koja osigurava Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.

Zapošljavanje

Podaci o nezaposlenosti pripadnika romske nacionalne manjine te o mjerama usmjerenim na njihovo zapošljavanje dostupni su i u većoj su mjeri pribavljeni tijekom provedbe alternativnog praćenja. Hrvatski zavod za zapošljavanje vodi detaljne statistike statusu i zapošljavanju Roma koji su uključeni u njegove evidencije u svrhu, između ostalog, praćenja napretka u provođenju odgovarajućih mjera NSUR-a. U okviru alternativnog praćenja provedbe mjera NSUR i Akcijskog plana, informacije o zapošljavanju pripadnika romske nacionalne manjine pribavljene su iz dva izvora – iz evidencije relevantnih područnih ureda HZZ-a te iz skupnog izvješća o zapošljavanju Roma koje izrađuje središnji ured HZZ-a u Zagrebu. Podaci o zapošljavanju Roma iz ova dva izvora nisu bili ujednačeni za sve županije, što je dovelo do poteškoća u prikazivanju točnih informacija u izvješćima o alternativnom praćenju.

HZZ je u okviru Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja 2011.–2012. godine (s produženom primjenom do kraja 2013.) provodio nekoliko mjera NSUR-a usmjerenih na poticanje i povećanje zaposlenosti Roma – sufinanciranje zapošljavanja mladih i drugih Roma sa stečenim kvalifikacijama (završenom školom) ili prethodnim radnim iskustvom u trajanju od 24 mjeseca; sufinanciranje uključivanja Roma u programe javnih radova u trajanju do 6 mjeseci godišnje, djelomično subvencionirano od jedinica lokalne samouprave; sufinanciranje/financiranje sudjelovanja Roma, osobito mladih i žena, u programima stručnog osposobljavanja i osposobljavanja uz zapošljavanje (osposobljavanje na radnom mjestu); sufinanciranje samozapošljavanja Roma; i stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa za nezaposlene mlade Rome koji su završili četverogodišnje srednjoškolsko i sveučilišno obrazovanje.

Europska unija

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društvaVLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udrugeNACIJONALNI
VJEŠTAČKI
ODBOR
ZA
LJUDSKA
PRAVA

FONDOVI

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava i
prava nacionalnih manjinaINSTITUT
STINEUdruge romskog prijelazne
LUNA

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda. Udio u sufinanciranju projekta osigurao je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.

Alternativna izvješća pokazuju da je tijekom perioda za koje je izvršeno praćenje najviše provedena mjera programa javnih radova, dok se druge mjere poticanja zapošljavanja ili samozapošljavanja pripadnika/ca romske zajednice koriste u maloj mjeri. Mjera sufinanciranja zapošljavanja na području pet županija nije uopće korištena u Brodsko-posavskoj županiji, dok je u ostalim županijama u 2014. godini putem ove mjere zaposleno od 1-3 osobe. Mjeru sufinanciranja samozapošljavanja koristilo je u 2014. godini 9 osoba romske nacionalnosti u Sisačko-moslavačkoj i 7 osoba u Međimurskoj županiji, po jedna osoba u Osječko-baranjskoj i Brodsko-posavskoj te niti jedna osoba u Koprivničko-križevačkoj županiji.

Postotak zapošljavanja pripadnika romske nacionalne manjine izvan programa javnih radova nizak je u odnosu na zapošljavanje pripadnika romske nacionalne manjine putem programa javnih radova. Putem programa javnih radova zaposlen je značajan broj Roma, ali se radi o kratkoročnim zapošljavanjima u trajanju do najviše 6 mjeseci, nakon čega se korisnici ove mjere uglavnom vraćaju na status korisnika socijalne skrbi. Mjera zapošljavanja putem programa javnih radova korištena je neujednačeno u različitim županijama. Najveći broj osoba zaposleno je kroz javne radove u Osječko-baranjskoj županiji, ukupno 1.100, što je gotovo 4 puta više nego u Međimurskoj županiji (362) u kojoj živi najveći broj Roma. Najmanje je zaposlenih Roma na ovaj način bilo u Sisačko-moslavačkoj županiji (28). Ovaj podatak može se tumačiti na različite načine, ali u velikoj mjeri pokazuje razinu interesa i uključenosti jedinica lokalne samouprave u stvaranje preduvjeta za zapošljavanje Roma na ovaj način.

Zdravstvena zaštita

Prema prikupljenim informacijama, jedan dio pripadnika Romske zajednice nije uključen u sustav obveznog zdravstvenog osiguranja dijelom zbog neriješenih statusnih pitanja, a dijelom zbog nedostatka odgovarajućih informacija o sustavu. Točan broj osoba romske nacionalnosti koje nemaju zdravstveno osiguranje, kao i napredak u proširenju prava na osnovnu zdravstvenu zaštitu i pristup uslugama zdravstvene zaštite nije bilo moguće utvrditi. Prema postojećoj zakonskoj regulativi evidencija osiguranih osoba ne vodi se po nacionalnom ključu te Hrvatski zavod za javno zdravstvo i Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje ne raspolažu podacima o zdravstvenom stanju, zdravstvenoj zaštiti i obveznom zdravstvenom osiguranju Roma. Također nisu dostupni ni drugi precizniji podaci vezani uz ostvarivanje prava

na zdravstvenu zaštitu, primjerice koliko Roma ima ili nema pristup osnovnim lijekovima, specijalističkim pregledima i slično. Pored toga, podaci o zdravstvenom statusu i uvjetima života romskog stanovništva na razini područne (regionalne) samouprave nisu dostupni, a također nema naznaka da su prioriteta vezani uz zdravlje Roma definirani.

Populacija koja živi u segregiranim romskim naseljima u povećanom je riziku od obolijevanja od zaraznih bolesti stoga što u većini romskih naselja još uvijek nisu zadovoljeni osnovni sanitarno tehnički uvjeti u izgradnji objekata za stanovanje. Uz to, zbog nedovoljno razvijene komunalne infrastrukture, opskrba zdravstveno ispravnom vodom za piće i dispozicija fekalija nisu osigurane na adekvatan način.

Najzastupljenije mjere prevencije širenja zaraznih bolesti jesu kampanje cijepljenja djece predškolske i školske dobi. Prema pribavljenim podacima, obuhvat romske djece cijepljenjem je iznad 95%. Provođene su i informativne i edukacijske mjere koje su se razlikovale po opsegu i broju korisnika, primjerice epidemiološke inspekcije u romskim naseljima i školama za rano otkrivanje izvora zaraze i načina prijenosa; zdravstveno prosvjeđivanje o planiranju obitelji i očuvanju reproduktivnog zdravlja žena, majčinstvu i higijeni; redoviti zdravstveni rad i informiranje o preventivnim mjerama zdravstvene zaštite tijekom posjeta patronažnih sestara obiteljima. Također se provode i posebne zdravstvene kampanje i projekti koji ciljaju na romsku populaciju ili je nastoje uključiti, poput programa zaštite reproduktivnog zdravlja žena. Međutim, odziv romske populacije na ovakve kampanje nije uvijek zadovoljavajući.

Stanovanje

Alternativna izvješća pokazuju da romska populacija većinom živi u segregiranim naseljima na rubnim dijelovima gradova i općina. Točan broj osoba romske nacionalnosti koje žive u tim naseljima nije poznat te su informacije vezane uz stanovanje i prostorno uređenje naselja zasnovane na procjenama. Također nisu prikazani mjerljivi ili drugi sustavni pokazatelji o promjenama u broju Roma koji su živjeli u segregiranim sredinama u periodu od 2012.-2014. godine. U većini slučajeva radi se o djelomično legaliziranim naseljima u kojima komunalna infrastruktura nije u dovoljnoj mjeri razvijena, a dio kućanstava nema pristup osnovnim komunalnim infrastrukturnim uslugama. Prikupljene informacije također pokazuju da se u romskim naseljima u nedovoljnoj mjeri provode komunalne usluge, poput uređenja naselja i sakupljanja i odvoza smeća.

Europska unija

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda. Udio u sufinanciranju projekta osigurao je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.

Preciznije mjerljive naznake o promjeni broja Roma s poboljšanim pristupom komunalnoj infrastrukturi i socijalnim uslugama nisu službeno predočene, a neslužbeno ih je teško procijeniti.

NSUR i Akcijski plan predviđaju programe socijalnog stanovanja i stambenog zbrinjavanja za razdoblje 2013.–2015. godine, ali informacije i podaci o provedbi ovih mjera, njihovom utjecaju, dostupnosti socijalnog stanovanja i broju romskih korisnika nisu pribavljene u okviru alternativnog praćenja. Jedinice lokalne i regionalne (područne) samouprave takve podatke nisu dostavile romskim suradnicima, a službena izvješća iz kojih bi se ovi podaci mogli vidjeti nisu do sada objavljena.

Suzbijanje diskriminacije

Alternativna izvješća spominju pojave diskriminacije usmjerene na pripadnike romske nacionalne manjine, ali ne daju precizne informacije o prijavljenim slučajevima. Informacije o diskriminaciji romski su suradnici uglavnom dobivali kroz razgovor s pripadnicima romske zajednice na fokus grupama².

Prema navodima predstavnika romske zajednice,

slučajevi diskriminacije zabilježeni su u različitim ustanovama: centrima za socijalnu skrb, zdravstvenim ustanovama, obrazovnim ustanovama te u području zapošljavanja. Slučajevi nisu službeno prijavljeni te opseg i učestalost pojavljivanja diskriminacije ostaju službeno nezabilježeni. Romi u najvećem broju slučajeva ne prijavljuju diskriminaciju jer ne znaju da diskriminaciju mogu i trebaju prijaviti te ne znaju kome mogu podnositi pritužbe na diskriminaciju.

U izvješću o alternativnom praćenju na području Brodsko-posavske županije navedeno je da su iz Ureda pučke pravobraniteljice zatraženi podaci o evidentiranim slučajevima pritužbi na moguću diskriminaciju. Odgovor Ureda pučke pravobraniteljice ne daje uvid u broj pritužbi zaprimljenih s područja određene županije, nego se odnosi na cijelo područje Republike Hrvatske. U 2014. godini Ured je zaprimio 31 pritužbu na diskriminaciju temeljem nacionalnog podrijetla te temeljem rase, etničke pripadnosti ili boje kože. Od ukupnog broja pritužbi 10 ih se odnosilo na pritužbe Roma zbog diskriminacije temeljem nacionalnog podrijetla ili rase, etničke pripadnosti ili boje kože, ali niti u jednom slučaju nije utvrđeno da je bilo diskriminatornog postupanja.

² Fokus grupe organizirali su romski suradnici u okviru procesa alternativnog praćenja, na području pet županija obuhvaćenih projektom. Tijekom prosinca 2014. godine organizirano je ukupno 10 fokus grupa na kojima je sudjelovalo 10-15 pripadnika romske zajednice.

Europska unija

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društvaVLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruživanjeMINISTARSTVO
ZA
RADNI
LJUDSKI
POTENCIJALANACIONALNI FOND
FONDOVIVLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava i
prava nacionalnih manjinaCentar za čovjeka, pravna zaštita i
promicanje prava i
potencijala manjinaINSTITUT
STINEUdruga romskog pripadnika
LUNA

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda. Udio u sufinanciranju projekta osigurao je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.

Zaključci

Strukturni zahtjevi

- Mehanizmi za praćenje i evaluaciju provođenja mjera NSUR-a i pripadajućeg Akcijskog plana za 2013.-2015. neučinkoviti su i nedovoljno sistematični, odnosno, nisu prikladni za sveobuhvatno i kontinuirano ocjenjivanje provođenja predviđenih mjera. Nedostaje integrirano praćenje i evaluacije provedbe mjera.
- Očigledno je postojanje razlika u opsegu i metodologiji predstavljanja i sustavnosti prikupljanja relevantnih podataka, a dobivene je podatke relativno teško uspoređivati tijekom vremena.
- Sustav praćenja i prikupljanja podataka razdijeljenih po nacionalnoj pripadnosti nije uspostavljen te se obuhvat Roma procjenjuje prema njihovom prebivalištu, uvjerenjima potrebnim za ostvarivanje prava iz sustava socijalne skrbi i poznavanju romskog jezika. To otežava precizno utvrđivanje obuhvata romske populacije predviđenim mjerama.
- Učinkovita koordinacija između različitih slojeva vlasti u provođenju i praćenju NSUR-a i pripadajućeg Akcijskog plana nedostaje, a formalna koordinacija je rijetka. Mjere za integraciju Roma provode se samostalno i na vlastitu inicijativu, a institucije na istim ili različitim razinama vlasti često nisu međusobno upoznate s mjerama i aktivnostima koje se provode.
- Uključenost lokalnih i područnih (regionalnih) vlasti u provođenje NSUR-a u sva četiri prioritetna područja ostala je na niskoj razini, a mjere za uključivanje Roma provode se neujednačeno kako među županijama, tako i unutar samih županija.

Obrazovanje

- Mjere za povećan obuhvat djece romske nacionalnosti osnovnoškolskim obrazovanjem rezultiraju povećanjem broja romske djece u osnovnim školama, ali završnost i dalje ostaje na niskoj razini.
- Mjere usmjerene na predškolski odgoj i obrazovanje Roma pridonijele su povećanju broja romske djece obuhvaćene predškolskim odgojem ili predškolom, ali se neujednačeno provode i u velikoj mjeri ovise o mogućnostima i spremnosti lokalnih vlasti na davanje doprinosa stvaranju preduvjeta za veću dostupnost predškolskog odgoja i predškole.
- Mjere za povećanje obuhvata Roma višim razinama obrazovanja, kao i programima za obrazovanje i osposobljavanje odraslih i dalje ne daju značajne rezultate.

Zapošljavanje

- Mjere usmjerene na povećanje stope zaposlenosti romske populacije unatoč sredstvima i naporima koje je Hrvatska uložila u poboljšanje ekonomskog statusa Roma, ne daju značajnije rezultate. Tome uvelike doprinosi nepovoljna obrazovna struktura romske populacije. Romi se i dalje u najvećoj mjeri zapošljavaju kroz programe zapošljavanja putem javnih radova što podrazumijeva kratkotrajno, neredovito i nesigurno zapošljavanje.

Zdravstvena zaštita

- Nedostatak odgovarajućih evidencijskih podataka razdijeljenih prema nacionalnoj pripadnosti otežava praćenje napretka u proširenju obuhvata osnovnom zdravstvenom zaštitom i pristupa uslugama zdravstvene zaštite.
- Obuhvat romske populacije osnovnim zdravstvenim osiguranjem nije potpun, čemu su uzrok neriješena statusna pitanja i nepravodobne prijave na Zavod za zdravstveno osiguranje po završetku ili napuštanju škole ili po prestanku zaposlenja. Problem obuhvata osnovnim zdravstvenim osiguranjem prisutan je usprkos mjerama koje Hrvatsko zavod za zdravstveno osiguranje poduzima u svrhu informiranja i poticanja pripadnika romske zajednice na izvršenje pravovremene prijave.
- Vidljivo je značajno usmjerenje na obuhvat programima cijepljenja i interveniranja u slučajevima pojave zaraznih bolesti u romskim naseljima. Druge mjere, poput specijalističkih pregleda koji ciljaju

Europska unija

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društvaVLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

FONDUSI

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava i
prava nacionalnih manjinaVLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava i
prava nacionalnih manjinaINSTITUT
STINEINSTITUT
STINEUdruga romskog prijestoljstva
LUNA

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda. Udio u sufinanciranju projekta osigurao je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.

romsku populaciju, provode se povremeno i nekoordinirano, a interes i odziv pripadnika/ca romske zajednice na sudjelovanje u zdravstvenim programima ne postoji u dovoljnoj mjeri.

Stanovanje

- Točan broj Roma koji žive u segregiranim okruženjima teško je odrediti, kao i promjene u broju Roma koji su živjeli u segregiranim sredinama. Mnoga segregirana „romska naselja“ nisu službeno evidentirana niti su ih nadležne lokalne i područne (regionalne) vlasti uključile u planove prostornog uređenja.
- Pitanje legalizacije, uređenja romskih naselja i ulaganja u komunalnu infrastrukturu i dalje su prioritetna pitanja u području stanovanja, dok se o posebnim mjerama u području socijalnog stanovanja malo govori i čini iako NSUR 2013.-2020. predviđa primjenu socijalnih programa osiguravanja stambenog zbrinjavanja za romske obitelji i pojedince, gdje je to potrebno.

Suzbijanje diskriminacije

- Iako se provodilo nekoliko projekata usmjerenih na osvješćivanje javnosti, ali i samih Roma, o neprihvatljivosti diskriminacijskog ponašanja i mehanizmima zaštite od diskriminacije, rasna ili etnička pripadnost bila je najčešća osnova diskriminacije na koju su pripadnici romske nacionalne manjine žalili Pučkom pravobranitelju u 2014. godini.
- Mjere za unaprjeđenje sustava za borbu protiv diskriminacije i podizanje svijesti javnih službenika i dužnosnika o antidiskriminacijskom zakonodavnom okviru poduzimane su kroz projekte koje su provodili Ured Pučkog pravobranitelja i ULJPPNM. Unatoč tome, pripadnici romske zajednice govore o pojavama diskriminacije u državnim ustanovama.
- Pripadnici romske zajednice u nedovoljnoj mjeri prijavljuju slučajeve diskriminacije nadležnim institucijama. Najčešći razlog tome je nepovjerenje u sustav, ali i nepoznavanje mehanizama za borbu protiv diskriminacije. Također je prisutno i nerazumijevanje pojma diskriminacije među romskom populacijom.

Europska unija

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društvaVLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udrugeMinistarstvo
Radni
Ljudskih
Prestojbala

FONDOVI

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava i
prava nacionalnih manjinaKancelarija za
ljudska prava i
nacionalna manjinaINSTITUT
STINEUdruga romskog
prijeteljstva
LUNA

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda. Udio u sufinanciranju projekta osigurao je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.

Preporuke

Strukturni zahtjevi

Državne vlasti

- Treba uspostaviti integrirani sustav za praćenje i evaluaciju provođenja NSUR 2013.–2020., koji će biti sistematiziran i primjeren za pružanje sveobuhvatnog i detaljnog pregleda provođenja mjera i njihovih konkretnih rezultata na svim razinama vlasti i u svim područjima djelovanja.

Državne vlasti / Lokalne i područne (regionalne) vlasti

- Treba osigurati sudjelovanje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (JLPRS) u provedbi NSUR. JLPRS trebaju biti zadužene da u najkraćem mogućem roku, temeljem utvrđenih lokalnih potreba i prioriteta i u suradnji s lokalnim romskim zajednicama/dionicima, usvoje lokalne i regionalne akcijske planove za provođenje NSUR. Treba uspostaviti lokalna i regionalna povjerenstva za praćenje provedbe NSUR.
- Treba uspostaviti učinkovitu koordinaciju između različitih razina upravljanja u provođenju i praćenju NSUR.
- Treba promicati i provoditi mjere usmjerene na održivo jačanje organizacijskih i individualnih kapaciteta romskih dionika na nacionalnoj i lokalnoj razini, s posebnim naglaskom na stvaranje održivih kapaciteta romskih organizacija civilnog društva i JLPRS-a za pribavljanje i korištenje fondova EU za uključivanje Roma.

Obrazovanje

Državne vlasti / Lokalne i područne (regionalne) vlasti

- Na lokalnoj i regionalnoj (područnoj) razini treba uspostaviti integrirani sustav za praćenje i evaluaciju provođenja mjera koje se tiču obrazovanja, koji će dati jasan i sveobuhvatan pregled obuhvata, završnosti i kvalitete obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine za sve razine obrazovanja.
- Treba osigurati dostupnost predškolskog odgoja svoj romskoj djeci u trajanju od dvije godine te osigurati ujednačeno provođenje ciljanih mjera u svim dijelovima zemlje gdje su naseljeni Romi. Lokalne vlasti trebaju se intenzivnije uključiti te osigurati preduvjete i financijska sredstva potrebna za organiziranje predškolskog odgoja za romsku djecu.
- Treba dodatno razraditi i proširiti mjere pružanja pomoći za završetak obveznog obrazovanja i sprječavanja visoke stope napuštanja školovanja među romskim učenicima te osigurati njihovo ujednačeno provođenje na lokalnoj razini. Mjere trebaju biti usmjerene na romske učenike, roditelje, škole i sustav socijalne skrbi.
- Treba i dalje poticati i podupirati upise u obrazovne programe srednjih škola, pogotovo u one koji omogućuju nastavak obrazovanja na sveučilištima.
- Treba i dalje poticati i podupirati upise odraslih osoba romske nacionalnosti u programe završavanja osnovnog i srednjeg obrazovanja te u programe osposobljavanja za zanimanja. Treba intenzivirati i proširiti provedbu programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja uz rad (osposobljavanje na radnom mjestu) u skladu s potrebama tržišta rada. Mjere obrazovanja i osposobljavanja odraslih treba poduprijeti većim i redovnim financijskim sredstvima.

Zapošljavanje

Državne vlasti

- Treba unaprijediti sustav za praćenje i evaluaciju provođenja mjera koje se tiču zapošljavanja pripadnika romske nacionalne manjine, na način koji će osigurati sveobuhvatan i detaljan pregled provođenja mjera predviđenih politikama, njihovih konkretnih rezultata i financijskih učinaka u kontinuitetu. Također je potrebno osigurati ujednačen prikaz učinka programa zapošljavanja na regionalnoj i nacionalnoj razini.

Europska unija

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društvaVLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udrugeNACIONALNI
CENTAR
ZA
LJUDSKA
PRAVA
I
PRAVA
NACIONALNIH
MANJINA

FONDOVI

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava i
prava nacionalnih manjinaINSTITUT
STINEINSTITUT
STINEUdruga romskog prijestoljstva
LUNA

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda. Udio u sufinanciranju projekta osigurao je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.

Državne vlasti / Lokalne i područne (regionalne) vlasti / Razvojne i donatorske agencije

- Mjere samozapošljavanja i poticanja poduzetništva Roma treba dodatno razraditi i podržati kako bi se doprinijelo smanjenju stope neformalnog zapošljavanja. Treba intenzivirati komunikaciju s poslodavcima i informiranje poslodavaca o mjerama poticanja zapošljavanja pripadnika romske nacionalne manjine.
- Programi pružanja pomoći u traženju posla te stručno osposobljavanje i usavršavanje uz rad (osposobljavanje na radnom mjestu) trebaju biti povezani s obrazovnim aktivnostima i aktivnostima razvijanja „mekih vještina“ i osobnih kompetencija te usklađeni s potrebama na tržištu rada i radnim kapacitetima Roma. Treba poticati inovativne pristupe u poticanju zapošljavanja.

Zdravstvena zaštita

Državne vlasti / Lokalne i područne (regionalne) vlasti

- Treba razviti modele za praćenje obuhvata Roma zdravstvenim osiguranjem, zdravstvene zaštite Roma i njihove zdravstvene situacije. Radi boljeg planiranja i praćenja strateških intervencija u području zdravstvene zaštite romske populacije, ovi modeli trebaju osigurati prikupljanje podataka razdijeljenih po nacionalnoj pripadnosti te biti osmišljeni u suradnji s romskim dionicima.
- U svrhu osiguravanja sustavnog i integriranog pristupa zdravstvenoj zaštiti, potrebno je planirati i koordinirati aktivnosti zdravstva i drugih sektora, posebno sektora obrazovanja, zapošljavanja, socijalne skrbi, stanovanja i suzbijanja diskriminacije.
- Treba intenzivirati i proširiti aktivnosti usmjerene na povećanje obuhvata mjera i prevencije bolesti. U kreiranje i provedbu ovih mjera potrebno je uključiti romske dionike te u suradnji s predstavnicima Roma i organizacija civilnog društva treba razviti i provesti ciljane kampanje za podizanje svijesti o zaštiti zdravlja i prevenciji bolesti te o pristupu zdravstvenim uslugama i pravima pacijenata. Provedba ovih mjera i aktivnosti treba biti provedena ujednačeno na cijelom području zemlje.

Stanovanje

Državne vlasti / Lokalne i područne (regionalne) vlasti

- Treba osigurati i ubrzati konkretno provođenje politika prostornog uređenja i legalizacije romskih stambenih objekata i naselja kako bi se stvorile pravne i tehničke pretpostavke za razvoj i pristup komunalnoj infrastrukturi i mreži socijalnih usluga za segregirana romska naselja.
- Romskom stanovništvu treba osigurati pristup financijskim, tehničkim i pravnim sredstvima kako bi se osigurali zadovoljavajući uvjeti stanovanja.
- Desegregaciju u rješavanju stambenih pitanja Roma treba pažljivo rješavati donošenjem integriranih stambenih politika i provedbom ciljanih intervencija, koje će promovirati i osigurati sveobuhvatan međusektorski pristup. Konkretno mjere i intervencije treba razvijati i provoditi uključivanjem dionika na svim razinama, posebno jedinica lokalne i regionalne samouprave te neizostavno romskih dionika.

Suzbijanje diskriminacije

Državne vlasti

- Treba nastaviti provoditi i proširiti kampanje usmjerene na podizanje svijesti javnosti o suzbijanju diskriminacije, uključujući institucionalnu diskriminaciju, te u tim aktivnostima osigurati sudjelovanje romskih predstavnika. Osobitu pažnju treba posvetiti pitanjima višestruke diskriminacije Romkinja, djece i ostalih posebno ugroženih kategorija romske zajednice.
- Treba osigurati i omogućiti dostupnost besplatne pravne pomoći i zaštite od diskriminacije na svim razinama vlasti svim Romima u potrebi. Treba osigurati da informacije o mogućnostima dobivanja besplatne pravne pomoći pravovremeno i na odgovarajući način dođu do svih pripadnika romske zajednice.